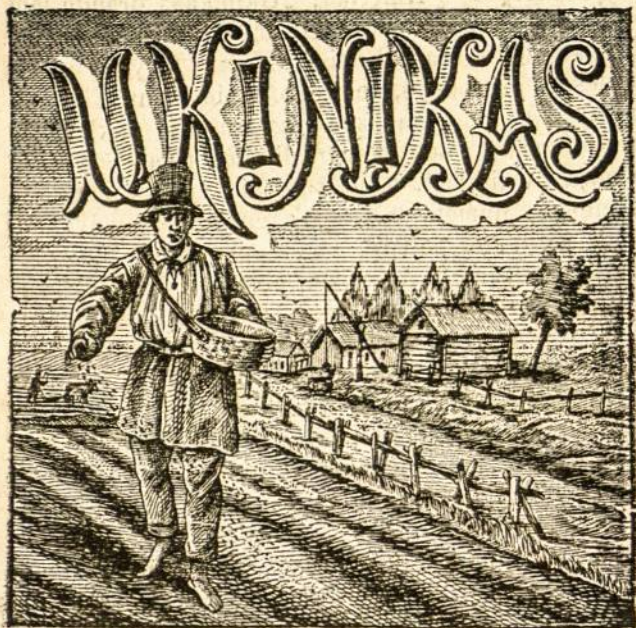

laikrasztis, paskirtas reikalams ukiniku,

iszeina syki ant mėnesio. Metinė prekė: Maskolijoje su prisiuntimu kopertose 5 rubl., su pernesizmu per rubežių arba per rankas imant nuo perkupežių 2 rubl.; Prusuose su prisiuntimu 3 mark.; Amerikoje ir kitur 4 mark.

Primename maloningiems skaitytojams „Varpo“ bei „Ukiniko“, kad ilgai, neužvilkdami, pasirūpitu prisiųsti metinį užmokesnį už skaitomus laikraszczius, ir teiktusi priduoti aiszkius antraszczus.

Apie Lietuvių iszeivystę.

„Ukinįke“ nemažai buvo kalbėta apie lietuvių iszeivystę į Amerika; „Ukinįkas“ draudė mus neiti iš savo tėvynės, bet drausmas drausmu pasilieka delto, kad keltis iš savo tėvynės spiria didesnės priežastys, nei keno liepimas, arba drausmas; ant galo, gal kas iš mūsų ir paklausytų to drausmo, bet jo negirdi, nes retas iš mūsų skaito „Ukinįką“, o tie, ką skaito, patys perskaitę straipsnį, numeta laikraštį (gazieta), myslydami, kad jie gana padarė, jaigu perskaitė. Kiekvienas, kas eina į Ameriką, eina ten jieszkoti geresnio gyvenimo: vieni iš jų ir savo kraszte gerai gyvena, bet nori rasti dar geresnį buvį, kitus-gi varo iš tėvynės vargai ir galutinė neturtė. Priesz szitą paskutinę priežastį joks įstatymas, joks draudimas nieko nesveria: be „duonos mūsų visų dienų“ mes negalime būti ir jaigu mes nerandame uždarbio savo tėvynėje, tai turime keltis į svetimas szalis. Teisybę sakant, ir pas mus yra daug darbų, kurių mes patys nedirbame, o kuriuos galėtumėm dirbti ir kurie duotų mums gerą pelną, bet apiplėsztai ant turto ir dvasios, mes negalime laisvai ir žmoniszkai jieszkoti savinė apszvietimo, mes neiszmanome, kaip užsiimti tais darbais ir kad pagerinti savo buvį, dasiprotejome tik keltis į Ameriką.

Kaip žinome, maskoliai nori kuoveikiausiai mūsų tėvynę sumaskolėti ir mus visus į pravoslavus paversti; delto jie visokiais budais stengiasi knodaugiausiai saviszkų apgyvėdėti Lietu-

voje, o mus iszstumti, kad, sumažinus mūsų skaičių, lengviaus galėtų tą savo darbą atlikti; todėli jie rupinasi kuodaugiausiai burliokų, maskolių-ukinikų mūsų kaimuose prisodinti. Maskolių laikraszcziuose kartas nuo karto kyla kalbos, kad lietuvius, keliancziuosi į svetimą szalį, reikią lenkti į Siberiją, į Maskoliją ir kad tikriaus mus pavilioti, tai reikią žadėti ir paszelpą.

Dabar asz klausiu: jaigu dalis lietuvių turi keltis isz savo tėvynės, tai kur naudingiaus mums eiti, ar į Ameriką, ar į Maskoliją (Siberiją)? Man rodosi, kad mums priguli eiti į Ameriką, o ne į Maskoliją, del daugelio priežascių.

Pirmą, politiszka Amerikos tvarka kur-kas geresnė nei Maskolijos: ten visi žmonės priesz valdžią ir priesz įstatymus yra lygus, nėra ten nė bajorų, kuriems vyriausybė duotų visokias privilegijas ir geresnes tiesas, kaip pas mus; nėra ten nė su nuplėsztoms tiesoms „muzikų“; ten kožnas paduoda balsą, kada renka tą ar kitą, žemą ar augsztą urėdniką, taip-gi deputatus į seimą ir senatą, kurie iszduoda įstatymus; tokiu būdu kožnas gali rupėtis apie gerą politiszka tvarką, apie gerus įstatymus; tiktai reikią, kad paduotų savo balsą už gerą ir iszmintingą žmogų. Antrą, isz geros politiszkos tvarkos ten iszeina daug gerų dalykų: a) Amerikoje niekas tavęs nepersekioja už tavo tikėjimą; jai tik turi už ką, statyk savo bažnyczią, ar koplyczią, laikykis kunigą, ir niekas tav nė žodžio nesakys; kitaip einasi mums, katalikams, Maskolijoje, ką visi gerai žinote; b) Amerikoje, jai tik turi už ką, gali

statyti mokslinycią, mokėti vaikus, kaip tu nori, spaudėti knygas, kokios tav patinka, tik, žinoma, neprieszingas dorai, daryti visokias draugystes, susirinkimus ar delto, kad geriaus vesti prekystę, arba delto, kad platėti tarpe savęs apszvietimą ir tt.; kitaip pas mus; mes nuolat turime bijotis „zemskio“ ir „uriadniko“.

Trecią, medegiszko buvio nepataisys ukinikas, persikėlęs į Maskoliją, nes Maskolija pati neturtinga; jaigu ir žada Maskolijos vyriausybė paszelpą, tai tik delto, kad mus iszvilioti isz tėvynės; jai ir gausi pirkti pigiai žemės, tai tik paczioj' Seberijoj', o ten geros žemės labai mažai; maskoliszki laikraszcziai (gazietos) nuolat suteikia žinias, kad ukinikai-maskoliai, kurie buvo iszsikėlę į Siberiją, gryžta atgal savis grynį neturtėliai, nes ką turėjo, iszdavė ant kelionės; Amerika-gi pati turtinga, ten daug pabriku ir visokių darbų, ten didelė kupczystė (prekystė), kur gali rasti darbą ir gerą uždarbį; ten daug geros žemės, kurią pigiai gali gauti pirkti; sziaip ar taip sznekant, vis-gi daugelis musiszkių, nuėjusių į Ameriką, gerai laikosi.

Ketvirtą, kelias į Ameriką artimesnis, greitesnis ir pigesnis; nepasisekus apsigyventi Amerikoje, gali gana lengvai pagryžti namon.

Penktą, ten daug musiszkių, pas kuriuos gali rasti pagelbą ir rodą; juo daugiau mūsų ten bus, juo geriaus galėsime vieni kitus prilaikyti. Pasididinus mūsų skaitliui Amerikoje, ir prasi gyvenus, lietuviai-amerikiečiai galės prilaikyti mumis, paszelpiti medegiszškai ir dvasiszškai mūsų

kovoje už buvį su norincziai smus isznaikītikaipo katalikas ir lietuvius. Del szito dalyko dideliai geistina, kad Amerikoj' atsirastų daug apszviestų vadovų, kurie iszmingingai elgdamiesi, suvestų visus lietuvius į santaiką ir paskui vestų vienų keliu prie apszvietimo ir geresnio gyvenimo ant szio svieto.

Ant galo, abelnai kalbant, sunku tikėtis, kad mes, lietuviai, kada nors pradėtumem keltis į Maskoliją, vietoje į Ameriką; kožnas žmogus greicziaus iszsirinks sav isz dviejų dalykų: gražius, įžiurėtus, apdirbtus laukus, nei raistus, neiszbredamas balas, arba smiltynes.

Ant galų galo turiu pasakyti, kad asz suvis nekalbinu keltis į Ameriką; pagal manę, geriaus būtų, kad kuomaziausiai mūsų iszeitų isz savo tėvynės; asz czia tik iszguldžiau savo nuomonę, kur geriaus mumis eiti, jaigu kas isz mūsų yra priverstas keltis isz Lietuvos. *P. Liutas.*

Vaitiekus Smaigas.

Lenk. paraszė M. Baluckis

Liet. vertė V. K.

Pelėda pradėjo juoktis isz tokios neiszmintingos sznektos.

— Ar asz tau žemę? už ką-gi? ar tu mano brolis, ar ką?

— Bet asz neturtingas ir nieko neturiu, o tu turi; o man visados sakydavai, kad turtingas turi duoti tam, kuris nieko neturi. Na, ar nesakei taip?

— Nežinau, neatsimenu.

— Bet asz atmenu gerai kiekvieną tavo žodį. Sakydavai da, kad Dievas ne delto leidžia užderėjimą ant laukų, idant vieni surinktų daug, o kiti būtų alkani.

O asz dabar alkanas ir nieko neturiu, taigi atėjau pas tavę kad man duotum.

— Žmogau, atsitraukk nuo manęs! suszuko Pelėda nekantriai — szauksiu pagalbos.

— Jonuk! nebuk taip kietos szirdies, ir asz tau nesyki dariau gerai — meldė Vaitiekus — imk manę nors už berną, kad tik turėčiau kur užsikabėti ir nereiktų ubagauti arba vogti. Tarnausiu tikrai ir teisingai.

— Ką gi pasakysi?

— Aš turiu berną, duok man šventą atilsį — tarė Pelėda, o matydamas, kad Vaitiekus nesitraukia ir tiktai žiūrį į jį taip įstabiomis akimis, atsitraukė atgal persigandęs ir pradėjo kalbėti drebancziu balsu:

— Atmik, kad galiu tavę apskusti už užpuolimą ant namų ir įkimszti į kalinį.

— Tai eisiva ten abudu — suszuko Vaitiekus staciai — asz dabar nebusiu toks kvailas ir pasakysiu viską . . .

— Pasakysiu, kaip manę kalbinai ant pikto, kaip mokiniai vagiszku, vylių kaip ėmei nuo manęs pavogtus daigtus ir neszei žydui . . .

— O kas matė? paklausė Pelėda tycziodamasis, nes isz tos pusės suvisu nejautė baimės.

— Liudįtojų neturiu, bet prisieksiu.

Pelėda garsiai nusijuokė. Tas juokas apliejo Vaitieku lyg szaltu vandeniu ir parodė jam visą silpnumą jo bauginimų. Turėjo prisipažįti szirdyje, kad dabar Pelėdai nieko negalėjo padaryti. Pirma galėjo jį pražudįti vienu žodžiu ir paszaukti į tiesą, betgi dabar jo skundą laidytų už norą atkerszyti! prisiega koroto žmogaus neturėtų sude jokios vertės. Jokių liudįtojų taipgi negalėjo pristatyti dėl patvirtinimo savo skundo, nes nepažinojo nė to žydo, kuriam Pelėda pardavinėjo pavogtus daigtus. Persenęs ant visų pusių vagis žinojo, kad baugu su viskuom prisipažįti savo pusinikui.

Pažinimas savo silpnumo taip nurenkė Vaitieku, . . .
 . . . taik kad Pelėdai, kuris jautėsi

nuveikęs jį, liepus iszeit lauk isz stubos, iszėjo nesi-prieszdamas, ipacz kad pas stubą iszgirdo žmonių balsus ir muziką.

Tai broliai svotbinikai apvaiksztinėjo kaimą, kviesdami visus ant malunikiutės svotbos. Vaitiekus prasi-traukęs matė per langą, kaip broliai įėjo į stubą, pa-silenkė iki kelių Pelėdai ir jo pacziai, ką tik parė-jusiai, ir repetėjo augsztą kalbą, užpraszydami: „ant startos karkos, ant zylės peczenkos“.

Matė, kaip Pelėda iszsitises, lyg kaulą prarijęs, pavartauniai klausė kalbos, kaip paskui dėkavojo bro-liams už garbę ir pastatė krupniką. O elgėsi taip mandagiai, kad rodėsi, lyg Dievs žino nuo kaip seniai buvo teisum žmogumi ir turėjo kada priprasti prie to. Vaitiekus žiurėjo ir netikėjo savo akim, kad tai būtų taspats Pelėda, kuris apdriskęs, purvinas gyveno pa-giryje, apskurdusioje stubelėje, ir matinosi isz to, ką pavogė. Tuomi matymu taip susiglumijo, kad stovėjo įaugęs į žemę, žiopsodamas, su iszverstom akim ir ati-darytomis lupomis.

Netrukus, broliai su muzika iszspietė ant kiemo.

— Na, vyrai — tarė vienas isz jų pramoniaudamas — dabar į maluną, pas nuotaką! Užtrauksime Onutei ant „labanakt“.

Žodžiai tie kirtu Vaitiekui lyg lazda į galvą, net pasibloszkė. Tai Onutės sujungtuvės — mislyjo sau — tos-pat Onutės, del kurios tapo vagimi, ir Pelėda bus ant tų sujungtuvių godojamu kaimynu, o jis pats turi vargti kaip szuo ant lauko, slapstytis isz gėdos nuo žmonių. Ir Onutė, kad dabar pamatytų, tai tikrai nei nenorėtų žiurėti į jį. Tos mislys padarė didelį sumiszimą jo galvoje ir taip jį apkvaitino, jog; kada Pelėda iszėjęs isz stubos ir pamatęs jį suriko ruscziai, idant be rei-kalo nesipainiotų apie namus ir eitų sau su Dievu, Vaitiekus lyg maszina pasijudino isz vietos ir ėjo tam-sia naktimi tiesiog, nežinodamas nė kur eina nė ko, taip kaip aklas, tiesiog prieszan, ėjo be nuovokos, lyg girtas, tai klupdamas ant akmenų, tai daužydamasis į

medžius, ką buvo pakeliui. Juom daugiaus mislių veržėsi į galvą, juom greičiausiai ėjo, ant galo pradėjo bėgti, rodos norėdamos pabėgti nuo tos muzikos, kuri lyg ant kerszto lėkė į ausis su vėju; rodos norėdamos pabėgti nuo tų mislių, kurios skaldė jam galvą, o rėkė iš skausmo, lyg pažeistas jautis, atkartodamos nuolat: nēr teisybės ant svieta! nēr teisybės! Rėkė taip garsiai, lyg norėdamos, idant išzgirstų visas svietas, idant išzgirstų net danguje. Bet dangus buvo juodas, apvilktas debesiais, kad išrodė lyg užmurytas. Ant galo pailsęs, uždusęs, parklupo ant akmens pakelėje, parpuolė lyg negyvas ir ilgai, ilgai gulėjo be jausmo.

VII.

Tiktai išryto, kada szvintant išsiaiszkino tamsuma, atsipeikė ir Vaitiekus, atsikėlė ir nusivilko į karcziamą. Czia užlikusius pinigų, kiek turėjo priešavęs, išgėrė kelias puskvatierkes, pasirito po suolu ir užmigo, vogliuodamas da per sapnus: nēr teisybės! ir daužydamos ranka į žemę.

Kada pabudo, buvo jau netoli vakaras. Pratrinęs akis, pamatė su išzgasczia, kad szalia jo stovi žandaras.

— Ar tu Vaitiekus Smaigas? paklausė jo.

— Asz — atsakė apsiniaukęs Vaitiekus — bet asz jau korą atlikau.

— Buvai kalinyje?

— Da tik vakar sugrižau.

— Ar nesimatei su nieku, sugrižęs?

Vaitiekus tylėjo, nežinodamas, koks siekinys to klausymo.

— Szinkorius pripažino, kad klausinėjeisi apie kokį ten Pelėdą.

— Na tai klausinėjaisi — atsakė stacziai.

— Tai turėjai jį pirmiaus gerai pažįti?

— Žinoma, kad pažinojau. Kad ne jisai, tai nebucziau sėdėjęs kalinyje. Sziaudien jis turtingas, o asz — o! nēr teisybės ant svieta!

— Tai jis buvo tuomi pusinįku, kurio nenorėjęi
iszduoti prie tyrinėjimo?

— O! sziantdien nebucziau toks kvailas. Tik da-
bar man nieks netikės.

— Kėlk ir eik! tarė žandaras.

— Kur?

— Dasizinosi.

— Ar vel į kalinį?

— Gal but.

Žinia ta nepergąsdino jo labai. Jau dabar buvo
jam vis vien, kur eiti. Atsikėlė, subraukė pirsztais
sutarszytus plaukus, užsidėjo kepurę ir nuėjo, nuleidęs
galvą, nes nenorėjo žiurėti ant žmonių, ką žiopsojo,
iszėję isz stubos. Buryš vaikų bėgo paskui per kaimą.
Žandaras nuvedė jį pas vaitą.

— Ar pažįsti szitą? — paklausė Vaitieku, įėjusį
į vidų.

Vaitiekus tik dabar pakėlė galvą ir, apsidairęs,
pamatė sėdintį ant suolo Pelėdą.

— A, tai tur but jisai manę apskundė už užpuo-
limą! — suszuko Vaitiekus ruscziai.

— Neteisybė, asz tavęs neskundžiau — atkirto
greitai Pelėda — tai ne asz, tai

Norėjo sakyti toliaus, bet žandaras jam užgynė.

Tikrai, ne Pelėda buvo priežastimi antro suėmimo
Vaitiekaus, nes jis pats buvo suimtas per pripažinimą
kokio tai žydo, pas kurį krecziant buvo atrasta daug
pavogtų daigtų, o tarp jų ir tų, ką prapuole dvare, kur
kitąsyk Vaitiekus tarnavo.

Prispaustas ant isztyrimo žydas prisipažino nuo
ko juos prigriebė, o kad sudas jau nuo seniai įieszkojo
pusinįko Vaitiekaus, nes buvo datyręs, kad ne jis pats
piktadariavo, tai ir prisakė suimti Pelėdą. Reikėjo
tiktai isztirti Vaitieku, kad tuomi pusinįku, kurio
įieszko, yra Pelėda.

Vaitiekus pats isz gero noro, be jokios prievar-
tos, pripažino viską prie suraszymo protokolo su visais
mažmožiaus ir norėjo prisiekti ant to, ką sakė. Pri-

pažinus tai, Pelėda tapo suimtu, o ant rytojaus abudu kaltiniku, sukaltu, nuvedė į sudą. Pelėda ėjo per kaimą apsiniaukęs, nuleidęs žemyn akis, o Vaitiekus drąsiai žiūrėjo ant žmonių ir kaip tikras pergalėtojas atkar-tojo, pakeldamas augštytyn rankas:

— Yra teisybė ant žemės! Yra Dievas ant mūsų!

Tiems, kurie norėtų žinoti tolesnį likimą tų dviejų žmonių, turime pasakyti, kad Vaitiekus, atlikęs reika-lingą pripažinimą, tapo išleistas. Negrižo vienok į kaimą, tik liko tarnauti mieste, kur užsidirbo tiek, kad sziandien jau laiko savo arklius.

Užtaigi Pelėda tupėjo daugiau, kaip metus. Per tą laiką jo giminės išsiprovojo palikimą dėdės ir tur-tas tapo padalytu į lygias dalis, taip kad Pelėdai teko tik septinta, iš kurios, išsgrėžus da ką sudas atėmė del nuskriaustųjų, liko vos tiek, kad tiktai labai dir-bant ir frusiantis galima būtų išmisti. Bet jo galvoje buvo kas kits. Pirmiausiai pametė kaimą, nes žmonės, kurie pirma lingavo jo turtams, dabar szalinosi nuo jo ir nenorėjo pažįti. Išsikraustė į kitą szalį, kas liko nuo dalykų pragėrė, pervedė, o paskui elgėsi kaip ir kitą-syk, mįsdamas iš skriaudimo žmonių, iki vel ne-įkliuvo į kalinį. Galas.

Lietuvos istorija.

Paraszė *Lietuvos vaikas.*

V.

Rusiai ir Parusiai. *)

(Tąsa.)

Nors jau paczioj pradžioj Lietuvos istorijos paminėjome rubežius Prusų, vienok-gi del atmi-nimo, pradėdami istoriją Rusių ir Parusių, pa-

*) Pradžia straipsnio „Rusiai ir Parusiai“, talpinama dabar N. 5 „U—o“, buvo parengta del N. 1 „U—o“ 1891 m. Bet ka-dangi ji, išsiųsta pradžioje mėn. sausio ant vardo p. Szerno, ne-

antrįsime juos ir da šiek-tiek placziaus perstątisime.

Rusių szalis traukėsi abiemis pusėmis upės Rusio (taip vadinosi senovėje galutinė dalis Nemuno). Rubežiai jų žemės buvo toki: į pietus-provincija Parusių vieszpatystės, Nodrėviai, į vakarus—priejuris Rusna, kitaip vadinamas Kursziszka Ruse, į sziaurius — Žemaitija ir į rytus — Lietuva (Skyriai). Į sziaur-vakarus Rusių szalis traukėsi iki upei Szventai, įpuolancziai į Baltasias jures. Arcziaus paženklėti sziaurinio rubežiaus Rusių nuo Žemaitijos negalime, nes neturime del to tam tikrų davadų. Kas atsieina rubežiaus tarp Nodrėvių ir Rusių, tai reikia priimti, kad jis tiesiog ėjo, pradedant nuo tos vietos, kur Szeszupė paliai Naumiestį, pasiekus Prusų rubežiaus, užsisuka į sziaurius, iki įpuolimui upės Gilijos į priejurį Rusną.

Parusių szalis turėjo tokius rubežius: į sziaurius — Baltasios jurės visu pakraszcziu nuo Vislos iki Nemuniui (sic!) (taip vadinosi galutinė dalis upės Gilijos), ir pietinis szonas Rusių žemės; į rytus — Skyriai ir Juodvėžiai, t. y. plotas žemės, užimtas sziandienykszczia rėdyba Suvalkų ir dalia Lomžos iki Szczuczyn'ui; į pietus — Juodvėžiai, Mozurai ir Kujavai, t. y. sziandienykszczia rėdybos Lomžos, Plocko ir szian-

nuėjo iki rankų rėdybės, periai tapo iš naujo paraszyta ir dabar talpinasi 5 num. Norintieji perskaityti szita skyrių Lietuvos istorijos turi pradėti skaityti nuo N. 5; tik perskaitečius viską apie Rusius ir Parusius iš N. 5, galim jau skaityti apie juos 1 num., paskui treciam. Tolesnė tesa szita skyriaus bus N. 6 „U—o“. Red.

dienykszti skrycziai*) Prusų karalystės, Inovroclav'ius ir Bydgoszcz'ius; vakariniu rubežiumi Parusių buvo Visla.

Kryžėiviai, pamusę Parusius, praplatino jų rubežius iki Nemunui.

Jau apraszydami szventas upes, mes paminėjome, kad žodis „Rus“ buvo vardu vyriausios padermės lietuviszkos tautos; czionai tik pridursime, kad tas žodis turėjo ženkliti: vyriausią sodybą, tėvų gimtinę. Idant patvirtiti szį sakinį, privedame dvi eiles isz vienos lietuviszkos dainos:

„Su žmogum niekas nebus,

Kuris apleido savas rus.“

Rusių padermė, atėjus į apygardas žemutinės dalies upės, vadinamos sziaudien Nemunu, labai pamėgo szitą vietą ir tenai pirmucziausiai apsigyveno, užimdama tam pacziam laike, o gal ir truputį vėliaus, visą szalį tarp Nemuno ir Vislos, o net ir už jos, o taipos-gi ir salas ant Baltųjų jurių, gulinczias szalia tos szalies.

Pirmucziausia sėdyba Rusių, t. y. plotas žemės, apimtas augszcziaus paminėtais rubežiais, vadinosi „Rusiai“, „Rusių žemė“, „Rusija“. Kitos Rusių padermaitės, iszsiskirscziusios po visą szalį tarp Nemuno ir Vislos, tur but iszpradžių neturėjo jokio abelno vardo, o tiktai kiekviena isz jų nesziojo atskirą vardą, paėmusi jį kada nors nuo vardo savo virsziniko. Velesniame-gi laike, upėms apturėjus nuo jų vardus „Rusis“, vientaucziai praminė visus juos „Parusiais“, t. y. gyventojais

*) Skryczius — lenk. „okręg“, rus. „okrug“; skrytinis — „okręgowy“, „okružnyj“.

prieupių Rusių. Vokiszkams istorikams Parusių szalis pirmuose amžiuose Kr. gimus žinoma buvo po vardu „Rusiai“. Nuo VI amžiaus po Kristui vardu „Rusiai“ vadinama buvo tiktai pirmucziausia Rusių sėdyba ir Rusių žemė jau nuo to laiko visur pasirodo kaip atskira szalis nuo Parusių žemės.

Žinoma yra, kad Lietuviai mėgo laikyti szventomis vietas tarp dviejų upių. Plotas-gi žemės, perrėžtas didele upe, vadinama sziantien Nemunn, ir daugybe mažesnių, turėjo labai patikti Rusių padermei, vyriausiai atžalai lietuviszkos tautos, del uždėjimo sav tenai lizdo.

Lietuviai - Rusiai, apsigyvenę abiem pusėm sziantienykszcio Nemuno, pavadino szitą upę savo vardu „Rusis“; tą patį vardą jie davė ir daugeliui kitų upių, o taipos-gi ir vietom. Ir taip: Rusiai, kaimas ant upės Dumbio, Ruslė, kaimas ant upės Dangės — abudu guli netoli nuo Klaipėdos; Rosieniai, kaimas ant kranto jurių, kur prasideda pussalis Rusna; Raiseiniai, pavietinis miestas Žemaitijoje; Rosita, žuvinįkiskkas miestelis ant pussalio Rusnos, ir daugybė panaszių vietų, kurias del stokos vietos apleidžiame.

Gali kas-nors užduoti mums tokį klausymą: jaigu szita szalis buvo pirmucziausia ir vyriausia sėdyba padermės, tai delko ji netapo garsinga ir garbinga ne tik tarp Parusių, bet ir tarp visų lietuviszkų padermių? Ant to galime mes taip atsakyti:

Pirma delto, kad Lietuviai pagal savo pobūdį nemėgo iszsiaugsztiti, o tvirtai laikėsi vis

savo senoviszkų uždejmų, kad ir blogų, kaip ir sziaudien ant nelaimės. Del szitos priežasties valdžia ant Lietuvių nebuvo vienose stipriose rankose, bet buvo padalyta tarp daugelio asabų, tankiai viena nuo kitos visa neprigulinczių; o tokios atskiros valdžios neprijautė iszsiaugsztinimui tėvyniszko lizdo. Lietuviszkose valdžiose daugiausiai ženklino valsezius, kuris nedaleido iszsdirbti vienai tvirtai valdžiai.

Antra delto, kad Rusių szalis, anksti įpuolusi į akį svetimtaucziams Skandynams, nustojo savo patvaldystės; perėjo į rankas Skandynų, kurie tokiu budu buvo perstatytojais szalies susineszime su kaimyniszkomis tautomis.

Kokiam laike Lietuviai atėjo į apygardas Nemuno, sunku yra pasakyti. Istorija jų sodybos, Rusių žemės, liepia daleisti, kad priesz kelis amžius Kristui dar negimus jau jie tenai sėdėjo, o paskutiniame amžyje priesz Kristų jau pradėjo pamushti juos Skandynai; pirmame amžyje Kristui užgimus, kaip parodo istoriszki faktai, jau beveik visa Rusių žemė buvo patekus į rankas Skandynų. Vardai pilių Rusių szalyj, o taipos-gi ir vardai karaliukų, kariaujanczių su karaliais ir rycieriais kassyk vis atplaukiancziais isz Skandynijos, tankiausiai taipos-gi yra skandyniszki, ir tiktai kurnekur atitinkame lietuviszką vardą.

Likimą Rusių szalies, istorijai tikrai da nežinomą, galima taip sav perstatyti:

Rusiai valdėsi dieviszškai - tėviszškai; vienos tvirtos valdžios pas juos nebuvo. Sąriszių tarp visos tautos buvo tiktai doriszki prijautimai, o ne

kokios ten tvirtos tiesos;¹⁵ del szitos priežasties negalėjo pas juos nė iszsitobulėti viduriniai įtaisymai, nė iszsidirbti reikalinga pajiega dėl atspyrimo priesų. Budas gyvenimo Parusių turėjo buti paremtas ant dorans ir visopiszko darbo, duodanczio jiems galingą doriszką pajiegą prieszais prieszus. Skandynai, pamuszę Rusius, ponavojo tiktai ant savo pilių, o visa tauta valdėsi po senovei ir doriszškai vertė svetimtauczius taikėtis prie vietinių tiesų. Delto-gi Skandynai, nors ir buvo nereikalinga sunkinybe szalies ir didele klinczia del vidurinio iszsilavinimo Lietuvių, vienok-gi ant priesų tankiausiai jie kilo iszvien su vietiniais gyventojais, ir prietam didesnė jų pusė lietuvėjo. Neėasant užpuolių, skandynų karaliukai, vadinami „Reikis“ greicziausiai pripažinojo ant savęs doriszką valdžia vyriausio kunigo (arcikunigo) ir priklausė tiesų, pagal kurias valdėsi vietiniai gyventojai. Jaigu butų buvę kitaip, tai ar galimas daigtas, idant tie Parusiai, kurių saujelė da ir dabar gyvuoja rytiniuose Prusuose, butų galėje užlaikyti lietuviszką tautystę per du tukstancziu metų? Be abejonės, apveiktojai szalies, užsiganėdįdami koku-ten mokescziau, daleido vietiniams gyventojams valdytis pagal savo tiesas, o da ir patys prie tų tiesų neretai taikėsi.

Turime dabar czionai nors trumpai iszaiszkėti, kas tai buvo tie Skandynai?

Jų tėvyne buvo Szvedija (teisingiaus Žuvedija) ir Norvegija (abidvi szituodvi vieszpatystės esti ant Skandynų pussalio, gulinczio į sziaur-vakarus už Baltųjų jurių). Seniai dar priesz Kristų

Skandynai pradėjo užpuldinėti ant szalių, gulinčių į pietus nuo jų tėvynės. Apėmė jie visą pietinį ir dalį rytinio pakrasczio Baltųjų jurių. Paskui, slinkdami kas-syk vis toliaus į vidų Europos, pamuszė ukiszkas tautas ir isz jų tverė vokiszkas vieszpatystes po visokiais vardais. Isz pradžių tvircziausia Skandynų vieszpatystė buvo Danija, kurios karaliai iszplėtė savo valdžią ir ant Lietuvių, gyvenancziųjų pietiniame pakrasztyje Baltųjų jurių. Czionai jie buvo žinomi po vardu Gotai arba Gitonai, o net ir lietuviszkos szalys, kuriose buvo jų pilės, vadinosi Gotija arba Gotiszka vieszpatyste. Lietuviai vadino juos Gudais; vėliaus-gi, kada jų vietą užėmė rytiniai Slavėnai (mat dalis Gotų buvo persikėlus į sziandienykszczią Rusiją), taipos-gi Lietuvių prieszai, tai ir jiems tas vardas tapo priduotas, ir da lygszioliai Lietuviai vadina Rusus Gudais.

Pirmus pamuszius Rusių žemės padarė atskiros žmogžudiszkos kruvelės Skandynų, kurie, tuojaus czionai atsisėsdami, pastatė pilies ir jose budami cziulbė syvus isz darbszczių ir gana jau apszviestų vietinių gyventojų. Skandynai szitie visur buvo vadinami Vėringais, Varagais, Variagais. Turėjo jie buti iszvyti isz Szvedijos ir Norvegijos, o pertai ir priversti buvo jieszkoti sav sėdybų kur kitur, už rubežiaus savo tėvynės. Svarbiausia jų kolonija buvo Rusių žemė, isz kurios jie neretai darė užpuolius ant Lietuvos, ant rytinių Slavėnų ir ant Caragrodo arba Konstantinopoliaus. Varagai, apsigyvenusiejie Rusių szalyj, buvo žinomi po vardu Rus-Varagai. Jie

tai antrojo pusėj IX Kristui gimus, jau gana su-
lietuvėjusieji, davė pradžią Rusiškai vieszpatty-
stei Novgorod'e.

Nepasakosime placziai istorijos Rusių szalies,
nes tai būtų tik istorija karių, kurias vedė Rus-
Varagai su Skandynais isz Danijos, Szvedijos ir
Norvegijos. Visoj szitoj istorijoj labai mažai
randame žinių apie vietinius gyventojus, Lietuvius,
o vis tik visur figuravoja Varagai, kaip valdytojai
ir perstatytojai szitos szalies. Ne tiktai Rusiai,
bet ir visi Lietuviai, gyvenantieji visam pakrasz-
tyje Baltųjų jurių, pradedant nuo Vislos iki szian-
dienykszcziai Estonijos rėdybai, priversti buvo
klausyti Skandynų. Tiktai iszėjimas Rus-Varagų
į Novgorodą paleido rankas visiems Lietuviams
ir stumė juos ant kelio greitesnio iszsilavinimo
dalykuose vieszpattystės. [Toliaus bus.]

Perkunija.

(Pabaiga.)

Isz pradžios žmonės nenorėjo tikėti, kad ge-
ležinis statinys ką padarytu priesz perkuną, bet
atsitikimai parodė jiems, kad toks statinys teisin-
gai apsergi namus. Ant paveikslo papasakosiu
sziokį atsitikimą: viename mieste Italijos (Valakų
žemės) vardu Syenn, 1777 m. pritaisė ant baž-
nyczios bonios pirmą perkuntraukį, idant sergėtų
bažnyczia nuo spyrimo perkuno. Delto kad Ita-
lijoje perkunai esti dažnai, tai kunigai iszrokavo,
kad pastatyti perkuntraukį ant bonios atseis
daug pigiaus, nekaip tankiai pertaisyti bažnyczia,
trenkiamą perkuno. Gyventojai to miesto, kurie

priesz tai niekados nematė ir negirdėjo apie perkuntraukius, niekaip netikėjo, kad szmotas geležies galėtų ką padaryti priesz tokią dangiszką galybę ir buvo labai nekantanti nutarimu kunigų. Perkuntraukis tapo pritaisytas ant bonios. Ne-trukus ant miesto užėjo tamsus debesiai su perkunija, tada didelis pulkas žmonių susirinko ant pleciaus priesz bažnyčią, idant paveizėti, kaip geležinis statinys gīs bažnyčią nuo perkuno. Tame tarpe baisiai trenkė, perkuns spyrė tiesiai į virszunę geležinio statinio ir su aischiu szviesumu nubėgo žemyn į duobę, kurioje ir prasmego, nepadaręs bažnyčiai nei mažiausios blėdies (iskados). Kaip tai atsitiko, nieks daugiaus nebeabejojo, kad geležinis statinys gali apgīti bažnyčią nuo perkuno. Nuo to laiko visur miestuose pradėjo statyti perkuntraukius, ir sziantien ant augsztų namų ir bonių bažnyčių didesniuose miestuose pamatysi pastatytus geležinius statinius del sargybos nuo perkuno.

Del gero perkuntraukio ima geležinį statinį nuo 3 lig 4 sieksnių ilgumo, stato jį ant szelmens (kreigo, kraiko) stogo ir prie jo apatinio galo prineria kitą statinį, truputį laibesnį. Antrąjį statinį nuleidžia žemyn pagal mūrą, vienok taip, kad jis mūro nedasilitėtų, o galą jo įleidžia į duobę arba szulinį nuo 2 lig 3 stuomenų gilumo. Kad perkunas ir trenks į virszunę geležinio statinio, tai elektriszka kibirksztis akimirksnyje perlėks per vieną ir per kitą statinį ir prasmegs duobėje arba szulinyje, niekam nepadariusi blėdies (iskados). Virszunė statinio,

stovinczio ant stogo, tur buti smaili, delto kad elektra prie smailių daigtų užvis labiaus kabinas, ir idant nerudytų, paauksuota. Vietoje antrojo statinio vartoja varinę virvę, nuvytą isz trijų vielų, delto kad per varį elektra dar lengviaus lekia, nekaip per geležį. Geras perkuntraukis apgina nuo perkuno du kart toliaus už savo ilgumą, taipgi jai statinys bus 2 sieksniu ilgumo, tai per 4 sieksnius nuo jo perkuns nespirs.

Užėjus perkunijai, debesyje atsiranda, padėkim, vyriszka elektra, tada pavirszyje ant žemės ir ant to namo, ant kurio stovi perkuntraukis, atsiras moteriszka elektra; moteriszka elektra, turėdama gerą kelią, leks augstyn prie vyriszkos, susirinks virszunėje statinio ir smailume to statinio susivienys palengva su vyriszka isz debesių, taip kad nei ant namo, nei debesiuose nebus daug elektros. Delto kad per smailią virszunę perkuntraukio abidvi elektros pamažėlį susivienyja, tai perkuns retai ir trenkia į tokį prietaisą. Jai umai susirenka daug elektros ant namo arba debesiuose, ir jos nepaspės susivienyti, tada perkuns trenks ne į tą namą, bet visados į smailią virszunę statinio ir nulėks tiesiog į duobę.

Gyventojai didelių miestų pasistato tokius perkuntraukius ant namų; laike perkunijos jie ramiai sav sėdi, nei trupuczio nebijodami perkuno, kadangi žino, kad ant namų stovi sargai, kurie sugriebs perkuną, jai jis trenktų, ir nustums į duobę. Delto ir retai atsitinka, kad miestuose perkuns uždegtų namą arba užmusztų žmogų. Visiszkai kitaip eina sodžiuose: czionai žmonės

netik ką nežino apie perkuntraukius, bet nieko nesupranta apie paczius perkunus. Delto laike perkunijos baimė neiszpasakyta: viens lindo popeczyje, kits papeliuksyj' (papeczkyj'), o trezias apsikloja dvejoms duknoms. O jai perkuns uždegs kokią triobą, tai atsitinka ir taip, kad žmonės ar visiszkai nepuola gelbėti deganczios triobos, sakydami, kad tai dangiszka ugnis, priesz ją neatsiturėsi ir nieko neiszgelbėsi, arba pasigriebę puodinę rugusio pieno lekia ir meta į ugnį, mislydami, kad priesz perkuniszką ugnį tik pienas gal pagelbėti. Teisybė, gelbėtis priesz perkuną yra sunku, nes jai jis įpuls į triobą, tai jis akimirksnyje gal iszlakstyti visas kertes, gal atrasti tavę popeczyj' ir papeliuksyj' ir uždegti greitai deganczius daigtus keliose vietose, vienok kvailystės (paikystės) didesnės nebegal buti, kaip negelbėti isz ugnies, ką galima, arba lieti ugnį pienu vietoj' vandens.

Jai gerai supratote vis tai, kas augszcziaus buvo sakyta apie perkuną ir žaibą, tai lengvai suprasite, kaip kožname karte pasisaugoti nuo tos baisios galybės. Dabar žinote, kad perkuns yra labai didelė elektriszka kibirksztis, kuri lekia isz debesų ant žemės, idant susivienyti su kita elektra; delto kad per orą elektrai sunkokai atseina lėkti, tai ji puola ant kiekvieno daigto, kurs jai pasitaikytų, ar tai butų medis, ar kryžius, ar daržinė, ar gyvas daigtas vis vien daug.

Pirmą, ėsant ant plyno lauko, nereik greitai bėgti, ar tai važiuoti, ar joti, ar pėsčioms, o eiti

palengva, kadangi lėkdamas sujudėsi orą ir išskirsi jį, o jai atsitiktu tame karte trenkti perkunni, tai elektriszka kibirksztis išskirtu oru tuojans pasivytų tavę ir lėktų per tavę. Už visgeriaus padarysi, jai atsigulsi ant žemės kur slėniaus, kokiame griovyj' ar duobėj', ir per perkuniją busi nors ant didžiausio lietaus. Jai tame laike ir lėktų elektriszka kibirksztis, tai ji tavę atsiektų tik tada, kada ji kristų nuo tavęs per koki žingsnį, o jai tu stovėtum, tai ji ir per sieksnį pripultų prie tavęs. Jai turėtum szilkinę skarą, tai užsigaubęs tokią skarą gali perkuno nesibijoti, delto kad elektrai per szilką sunkiaus lėkti nekaip per orą. Iszmingai padarysi, jai turėdamas su savim kokius geležinius daigtus, kaip antai: dalgį, szakę, ar szaudyklę (strielbą), tokius daigtus reikia atitolysi nuo savęs; jai atsitiktų toj' vietoj' trenkti, tai elektriszka spėka pultų kuogreicziausiai prie geležinių daigtų, kadangi, kaip žinote, geležis yra geru perdavėju elektros, o perlėkus per juos, pultų prie tavęs.

Jai ką perkunija užkluptų miszke, tai sergėk Dieve glausties prie augsztų medžių, nes lėkdama toj' vietoj' elektriszka kibirksztis kuogreicziausiai puls prie augszto medžio, o jai tu sėdėsi po tuom medžiu, tai nuo medžio ji kris ant tavęs, kadangi per kuną gyvulių jai lengviaus lėkti, nekaip per medį. Tad geriaus pasilikti po grynų dangumi ir suszlapti lig paskutinų galelių siulo, negu slėptis po augsztu medžiu ir vesti savo gyvastį į pavojų. Abelnai, vis vien daug, kur tu butum laike perkunijos, žinok, kad

niekados nereikia glaustis prie augsztų medžių, kryžių, stulpų ir visokių augsztų daigtų, nes kur spyręs spirs perkuns, o į augsztus, smailius daigtus visados greičiausiai. Glaustis prie augsztų daigtų niekados nereikia, bet gali taip padaryti: per 2 arba 3 sieksnius paeiti nuo medžio ir atsigulti ant žemės, tada jai ir trenks perkuns į medį, tai elektriszka kibirksztis tavęs nebedasieks ir tu paliksi sveikas.

Budams trioboje per perkuniją, turi uždaryti ir kietai užtaisyti duris ir langus, idant niekur nepustų ir nelakstyti vėjai, nes jai trenktų perkuns, tai elektriszka kibirksztis kartu su vėju izlakstyti po visą triobą ir uždegtų keliose vietose. Ugnį židinyje ir po pecziūmi geriausiai užgesinti, idant neruktų, nes ir per dumus elektrai lengviau lėkti neng per orą. Sodžiuose Lietuvoje ir Žemaitijoje ukinikai apstato savo sodybas isz visų pusių, nuo ulyczios, pakluonės, nuo pusės kaimynų įvairiais medžiais; toksai elgimasis yra pagirtinas, medžiai duoda paunksnį (pavėsį) karsztame laike del žmogaus ir gyvulių, o kaip jie apsidengia pavasaryj' žaliais rubais, tai ant tokio sodžiaus miela paveizėti, jis rodos visas pasinėręs žaliume ir grožybėje. Dar to negana, augsztas medis, ipacz aržuolas arba topelis, stovintis per kokią 30 žingsnių nuo triobos, sergės tą triobą beveik taip-pat kaip ir perkuntraukis; jai, užėjus perkunijai, atsitiktų, kad perkuns trenktų ant tavo sodybos, tai elektriszka kibirksztis ras gerą kelią ir nulėks per jį tiesiai į žemę, nieko nesiekusi.

Matote dabar, viens graikiszkas galvoczius atrado, kad patrijtame gintare atsiranda spēka, kuria jis nuszaukē elektra, kitas atrado, kad ta elektra atsiranda smaloj' treczias — lake ir taip toliaus, kolei Benj. Franklin'as ne parodē, kad žaibas ir perkunas ar ta pati elektra! Ehe! pamislyjo iszmintingas žmogus, jai perkuns ta pati elektra, tai ko ezia jo bijoties, pastatysim geležinį statinį, per kurį jam lengvai lėkti, lai trenkia į tokį statinį, daugiau jis niekam nebepadarys iszkados! Kaip pamislyjo, taip ir padarē! Bet atminkit, kad nuo to laiko, kada pirmas atrado elektra, iktolaik, pakol buvo pastatytas pirmutinis perkuntraukis, praėjo pustreczio tukstanczio metų! Matote, kaip mažais žingsniais mokslas žengia pirmyn! Eikime dar toliaus! Matydamas, kad elektra baisiai greitai lekia, kad ji akimirksnyje perlekia neiszpasakytus tolumus, žmogus pamislyjo: palauk, pristatysin tavę neszioti žinias po visą svieta! Tikrai, jōg visi matēte, kad ant laukų, miestuose ir miesteliuose yra pastatyti augszti stulpai, o tarp tu stulpų isztemptos vielos (dratvos)! Ar žinote, kam tos dratvos tenai isztęstos, kam jos traukiasi per szimtu-szimtus mylių isz vieno miesto į kitą, isz vienos žemės į kitą? O tai dėl tos paczios elektros, kuri tavo daržinę sudegina! Datyres, kad per geležį elektra itin lengvai lekia, žmogus isztempē geležines dratvas apie visą žemę, iszmislyjo ir padirbo įvairius prietaisus, kurie duotu elektros, kiek jam tik reikia, o paskui iszgalvojo tokius prietaisus, kad elektra, lėkdama isz vienos vietos į kitą, kuogrei-

cziausiai nunesza žinią! Toliaus, matydamas, kad žaibas itin skaisčiai szviečia, žmogus pradėjo mislyti, ar negalima bus pristatyti elektra apszviesti trobas, ulyczias ir didelius plecius miestuose? Mislyjo ir iszmislyjo. Jai kas buvo dideliuose miestuose, kaip antai Rygoje, Varszavoj', tam teko matyti, kad kur-nekur ant augsztų stulpų, ant sienų kabo apskritos stiklinės puodynės, o tose puodinėse kas-žin kas taip skaisčiai žiba, kad net akys bijo tos szviesybės. Ar žinai, kas ten žiba. O tai ta pati elektra, kuri didžiausį aržuolą suskaldo ir kuri kuogreicziausiai žinias neszioja!

M. V.

Apie Bausmes.

Gilioje senovėje, — keli szimtai metų atgal, — kada musu tėvu-tėvai, kaip ir kiti Europos gyvėtojai buvo dar be jokio apszvietimo ir mokslo, jie mislyjo, kaip dabar mislyja dar tulos szalies laukiniai gyvėtojai, kad žmogaus nusidėjimas yra tik kaltė priesz tą žmogų, kuriam jis negerai padarė ir kad tik szitas, arba jo giminės, turi už tai atmokėti nusidėjėliui; padėkime, jaigu Petras užmuszė Joną, tai tik Jono giminės turėjo atmokėti, atkerszyti Petrui; jokia vyriausybė į tai nesikiszo. Ilgus laikus žmonės turėjo tokį supratimą ir pagal jį elgėsi; bet prie tokio parėdko, žinoma, buvo nuolatinės karės ir užmuszimai: nuskriaustojų giminės, atkerszydami skriaudikui ir jo giminėms, perdaug užgaudavo szituos, per ką jie turėdavo vėl atmokėti aniems; tokiu budu sziaimynos naikėdavo vienos-kitas. Dėlei tokio paojaus žmonės dasiprotėjo, kad toks parėdkas perdaug negeras, nes jis per labai mažina sviėtą. Kada kilo tokia mislis, tada iszsidirbo kitas paprotys, kurio greitai pradėjo laikytis visi: nusidėjimą vis dar laikė už kaltę tik priesz nuskriaustąjį; bet vietoje ker-

szyti reikalavo tik, kad kaltinikas ir jo giminės užmokėtų už nuskriaudimą; taip, jaigu Petras užmūsų Joną, tai jis, arba jo giminės turėjo tiek ir tiek užmokėti Jono giminėms ir daugiaus neturėjo jokio atsakymo. — Žmonės, gyvėdami ant svieto, nemiega, jų protas vis dirba; ką dasimislyja vieni, suteikia kitiems, tėvai perduoda savo žinias vaikams, šitie savo vaikams ir taip toliaus; tokiu būdu išmanymas žmonių didinasi ir tobulinasi. Taip-pat ir apie szitą dalyką, apie kurį asz czia raszau, ilgainiu žmonių išmanymas persimainė. Svietas dasimislyjo, kad nusidėjimas yra kaltė netik priesz nuskriaustąjį, bet ir priesz visus žmones, priesz visą draugiją, kad nusidėjėlis, paveizdan užmūsųzikas, yra paojingas netik tam, kurį jis jau užmūsųzė, bet ir visiems, visai draugijai, nes gali tikėtis, kad jis ir kitą-syk tą pat padarys, nes jis yra pagedęs žmogus; todėllei draugija turi apsirupėti nuo tokių jų pasielgimų. — Į tą laiką, kada pas žmones išsidiirbo tokios pažiūros, valstijos parėdkas pasidarė gana geras, valstija pasidarė stipri ir galinga ir turėjo daug spėkų ir valdžios, ko anksciaus nebuvo, taip kad galėjo paimti į savo rankas darba nubaudimo nusidėjėlių; nuo to laiko, jaigu žmogus padaro kokį nusidėjimą, tai valstija savo suduose sudija jį ir uždeda jam bausmę, kurią pati paskui ir iszpildo. Ir dabar pas mus, kaip ir visur Europoje, toks-pat parėdkas, bet žmonių supratimas apie tai, kas tai bausmė ir koks jos siekis, nuo to laiko, kada užstojo toks parėdkas iki sziam laikui, labai persimainė. Ilgus laikus ant nusidėjėlio visi žiurėjo kaip ant blogiausio žmogaus, suvis paojingo del kitų jo sagyvėtojų, kurio pagedęs budas ir sąžinė ir pikta valia — tai didžiausios priežastys jo nusidėjimo, tai yra, kad jis padarė tą ar kitą nusidėjimą tiktai per savo piktumą; prie tam dar mislyjo, kad toks nusidėjėlis negali niekuomet pasitaisyti ir pasidaryti vėl geru žmogui. Jeigu, pagal žmonių supratimą nusidėjėlis negali pasitaisyti, tai išszigelbėti nuo jo ant ateinančio laiko yra tik vienas kelias: reikia jį išszkirti ant

visados išz draugijos, t. y. arba nužudyti, arba pasodinti ant viso gyvenimo į kalėjimą; taip-pat vienas tik tas-pat kelias yra ir delto, kad išzsigelbėti nuo to, kad kiti nedarytų tokių nusidėjimų, ir del szito siekio reikia skirti dideles ir asztrias bausmes, kad kiti *bijotų* taip-pat daryti; aiszku, kad kaip kodeksuose, taip ir suduose turėjo vieszpatauti asztrios ir sunkios bausmės: myrius buvo skiriamas už tulą ir nedidelį nusidėjimą. — Vienkart su tokia pažiūra ant nusidėjėlio ir ant siekio bausmiu žmonės ilgai suvis kitaip žiurėjo ant priežasties nusidėjimo, ne kaip mės: mislyjo, kad tas kaltas, kas matomai, ant pirmo pažiurėjimo, padarė tokį ar tokį nusidėjimą; lygiai taip mislyjo, kaip dabar pas mus vaikai; kožnas turėjote matyti, kaip vaikas, nusimusęs, padėkime, rankutę į stalą, arba pats musza stalą, arba praszo ko didesnio pamuszi, nubausti stalą, tą kaltiniką jo skaudėjimo, taip seniaus mislyjo visi žmonės ir istorija duoda mums daug paveizdų sudo ir nubaudimo akmenų, gyvulių ir kitų daigtų už nusidėjimus. — Prie tam turiu pridėti, kad tuomet į Bausmių kodeksus buvo įtraukta daug nusidėjimų, kuriu dabar nėra: bausdavo už raganystas, susineszimus su velniu, peržengimus prisakymų tikėjimo ir bažnyczios ir už szituos nusidėjimus skyrdavo dideles bausmes, dažniausiai myrių; tik su laiku žmonės suprato, kad tikėjimo dalykai tai sąžinės dalykai, kurie kitiems nėra paojingi, kaip tik pacziam kaltinikui; jis ir turi žinotis vienas ar su Dievu ir kunigu, o ne su tiesdariais ir Bausmiu kodeksu. — Reikia užtėmyti, kad Maskolijoje vieszpatauja dar senos nuomonės.

Ilgainiu pažiūros ant nusidėjėlių taip-gi persimainė ir dabar mes, o bent apszviesti tiesdariai ant nusidėjėlio žiuri ne kaip ant žmogaus, suvis pagedusio, kuris niekados negali tapti geru žmogum ir kurio piktas budas ir vala yra priežasczia nusidėjimo; ne, dabar mes suprantame, kad nusidėjėlis tai nelaimingas žmogus, kad išzlygos jo gyvenimo ir kiti žmonės įstumia jį į nusidėjimą, tai yra, arba negeras auginimas ir mo-

kinimas, arba bloga draugystė, arba nelaimė kokia, arba neturtė, arba visos priežastys sykiu padarė žmogų nusidėjėliu; kad išsaiszkėti szitos pažiūros teisingumą reikėtų ilgai kalbėti, ko ašz negaliu dabar czia padaryti; nurodysiu tik del aiskesnio supratimo tokį paveikslą: paimkime vagį, kuris gimė nuo tėvų, neturinčių jokio turto, užaugo be jokios priežiūros, be jokio mokslo, kaip valkata; augdamas matė vis blogus, nedoriskus paveizdus, dažniausiai sėbravo su vagimis, nieks jį nemokino jokio darbo, bet nuo mažų dienų jis maitinosi ubagaudamas, arba szį-tą pasivogdamas. Klausiu skaitytojų, ar mesite į tokį žmogų akmeniu, ar sakysite, kad jis pats kaltas, kad jis vagis. — Mes taip-pat, suprantame, kad nėra žmogaus, kuris negalėtų pataisyti; taip mus mokina pirmiausiai mūsų krikščioniskas tikėjimas. Turėdami tokius supratimus, mes dabar rupinamės netiek apie tai, kad nubansti nusidėjėlį, kiek apie tai, kad, pirmą, jį pataisyti ir, antrą, pataisyti jo gyvenimą. Dabar kaip vyriausybės, taip ir patys gyvėtojai vienkart rupinasi labjausiai apie tai, kad pataisyti, padaryti geru žmogum nusidėjėlį, o apie tai, kad pataisyti jo buvį, kad jis galėtų turėti žmogiską butą ir valgį ir szilta drapaną, kaip valstija taip ir draugija beveik suvis nesirupina, nekalbant, žinoma, apie laiką, kada nusidėjėlis sėdi kalėjime. Kad datirti pirmo siekio, tai yra, kad pataisyti nusidėjusį žmogų, vyriausybė ir draugija visose szalise Europos ir Amerikos sztai ką daro: 1) Kalėjimą iszranda geriausia bausme del pataisymo nusidėjėlių, tiktai kalėjimas turi buti prigulincziai įtaisytas, kad kalinys rastų ten gerą užlaikymą ir butu atskirtas nuo blogos kompanijos; sykiu su tuom jis turi rasti ten gerą pamokinimą, turi rasti nuolatinį darbą; jai nemokėjo dirbti, tai czion turi iszsimokėti ir taip toliaus; toki gerai įtaisyti kalėjimai yra visose Europos szalise, iszskyrus Maskoliją, kuri neturi dar turto įtaisyti tokius kalėjimus, taip kad pas mus kalėjimai tai ne mokslinyczia, kuri pataiso savo gyvėtojus ir duoda jiems gerą mokslą,

bet mokslinyczia visokių negerų darbų, isz kurios ir geras žmogus iszeina jau pagedusiu; 2) del vaikų yra įtaisyti tam tikri kalėjimai, skyrium nuo kalėjimu del suaugusių nusidėjėlių; del jų yra įtaisytos arba ukiniskizkos kolonijos, arba amatų mokslinyczios, kuriose toki vaikai atlieka bausmę ir sykiu iszsimokina tą ar kitą darbą; 3) draugyja dabar negera akią žiuri ant kiekvieno, kuris sėdėjo kalėjime ir beveik niekas nenori priimti tokio žmogaus pas savę ant darbo, arba ant tarnystos; žmogus iszėjęs isz kalėjimo, neturėdamas jokio turto ir negaudamas darbo, esti priverstas vėl vogti, arba kitaip negeru keliu savę maityti. Kad iszgelbėti nusidėjėlius, atlikusius bausmę, isz tokio padėjimo, visose szalise, ipacz dideliuose miestuose, yra dabar draugystės, kurios rupinasi prilaikyti tokius žmones medegiszcai, duoti jiems paszelpą, sujieszkoti jiems darbą ir t. t. 4) kad pažadinti kalinius pataisyti savo pasielgimą ir mesti blogus darbus, kalėjimuose prižada jiems ankscziaus juos paleisti ir, kada jie isz tikro parodo savo pasitaismą, tai juos paleidžia, nors jie dar neatbuvo visos bausmės, paskirtos jiems per sudą, tik paleisdami isako, kad jeigu paleistasis tuojaus vėl ipuls į nusidėjimą, tai jį vėl paims į kalėjimą ir laikys dar ilgiaus, ką ir iszpildo, jaigu tasai nepaklauso; 5) ant galo, keliais paskutinijs metais nekuriose szalise (Belgija, Prancuzija,) įvedė tokį įstatymą, pagal kurį nusidėjėlių, kuriuom pasirodo žmogus nelabai pagedęs, sudas apsudija, paskiria jam bausmę, bet jos nepildo ir kaltiniko nesodina į kalėjimą ale paleidžia, isakydami jam, kad kaltė jam bus dovanota, jai jis per tiek tir iek metų (padėkime, per penkis metus) nepadarys kokio nusidėjimo, o jaigu padarys! tai turės atlikti bausmę ir už aną kaltę. — Ir taip atkartojų, siekiu Bausmių dabar tai pataisymas nusidėjėlio; kad datirti tą siekį, isz vienos pusės rupinasi įtaisyti tam tikrus kalėjimus ir kitus užvedimus, isz kitos pusės, suminksztino kodeksuose bausmes: dabar retai už ką skiria myrių, o kaip kur myrius iszbrauktas isz kodekso. Tiktai Maskolijos Bausmių kodeksas dar labai asztrus,

nes jisai dar užsilikęs nuo senų gadynių, kada bausmėmis bailino žmones nuo nusidėjimų. — Maskolijoje ir Lietuvoje (išskyrus Suvalkų rėdybą) yra taip vadina-
mas „prisiegdintųjų sudas“, kuris sudija didesnius nu-
sidėjimus, kaip užmuszimą, išsplėszimą turto ir t. t.;
tame sude esti dvylika iszrinktųjų isz vietinių gyventojų,
kurie vadinasi prisiegdintaisiais ir kurie, iszklausę bylą
(provą), nusprendžia, kaltas, ar nekaltas žmogus tam nu-
sidėjime, už kurį jį skundžia; jaigu pasako „kaltas“
tai tikriejie: sudžios isz kodekso paskiria jam bausmę,
o jei pasako „nekaltas“, tai ant to byla ir pasibaigia!
ant nusprendimo tos 12 — os vyrų nėra apeliacijos;
jiems nereikia iszguldyti ant papjeros, delko jie taip,
ar taip nusprendė; užtatai dažnai pasitaiko, kad nors
kaltė sudijamojo iszaiszkįta kaip ant delno, vienog
jaigu mato, kad žmogus gana geras, o bausmė jam bus
labai didelė, jaigu pripažis jį kaltu, tai ir nusprendžia,
kad nekaltas. Atsimenu vieną tokį atsitikimą: sudijo
sunų už užmuszimą tėvo; buvo iszaiszkįta, kad tėvas
buvo tikras tironas del visos szejmynos, kad jie nuolat
muszdavo visus szejmynyksčius ir tą skundžiamąjį ir
visokiais budais kankidavo; bet sunus vis kentė, tik
kartą tokiu savo žvėriszku apsiejimu tėvas taip užgavo,
kad sunus neiszlaikė, turėjo gintis ir iszirdęs taip sudavė
tėvui, kad tas ant vietos liko negyvas. Prisiegdintųjų
sudus pripažino sunų nekaltu. *P. Liutas.*

Maszinos ir geležinkeliai

(Suraszyta pagal lenkiszką).

Ne seni tai czėsai, kaip tapė įvesti pas mus
geležinkeliai, ir žmonės pirmusyk ėmė važinėti
ant maszinų; senukai gerai atmena, kaip žmonės susi-
rinkę žiopsojo, neiszmanydami, kas tai dedas.
Kiek tai buvo tada sznekos, pasakų ir dagi
baimės, tai net sunku apsakyti! Žmonės negalė-
jo suprasti, kokių budu gal eiti tiek sunkių ir

didelių vežimų be arklių ir da su tokiu geitumu ir be nuoilsimo. Kiekvienas delto iszguldinėjo sau tą važiavimą kaip mokėjo; buvo ir tokių, kurie kalbėjo, kad tai pikta dvasia važinėjant po svieta, pasislėpus tuose vežimuose. Taip buvo pas mus Lietuvoje. Bet kitose szalise buvo da blogiaus: prasti žmonės susirinkę kuopomis iszdraskydavo sukastą kelvietę, ardydavo geležines juostas, idant tiktai ne daleisti piktai dvasiai važinėti po svieta.

Buvo tai didelis žmonių tamsumas, bet po teisybei nēr ka daug stebėtis isz to, nes kiekvienam žmogui tankiai iszrodo stebuklingu tas, ko jis nesupranta.

Dabar, žinoma, žmonės nesibaugina maszinos viena, žmonės sziek-tiek apszviestesni ir netiki, kad pikta dvasia galėtų važinėti po svieta, o antra, geležinkeliai dabar pas mus ne naujiena: mažai yra tokių žmonių, kurie negirdėjo arba nematė maszinos; o daug ir važinėjo maszina, nes dabar sunku yra iszkeliauti kur nors toliaus ir apseiti be geležinkelio.

Bet daug yra žmonių, kurie, norint pats važinėjo maszina ir arti jai prisiziurejo, bet ne žino ir ne-supranta, kokių tai budu ta navatnoji maszina gali eiti be arklių ir da traukt didele sunkenybę, kaip va: arklius, javus ir t. t. Ne viens gal girdėjo, kad tai vis daro garas, bet vėl nežino, kaip tai jis gal daryti tokius stebuklus.

Ir delto tie, kurie nor pasimokyti ir apie tai szį tą iszgirsti, te perskaito atidžiai (su uvoga) tai, kas bus žemiaus paraszyta.

Bet pirmneng kalbėsime apė tai, kaip žmonės

įvedė geležinkelius ir kaip yra įtaisyta maszina, pasznekėsime apie žmogaus darbus ir jo rupesčius.

Kaip žmonės palengvino savo darbą. Procė atnesza žmogui laimę; jai žmogus nedirbtų, tai visi mes butumem ubagais, nuogais, ir svietas pavirstų į pustynę. Mažai yra naudingų daigtų, kuriuos mums duoda žemė be mūsų rankų darbo. Kur tik mes žvyłgterėsime, visur pamatysime vaisius ar mus paczių darbo, ar mus artymo, ar mus boczių. Mus namai bažnyczios, laukai javais užsėti, visoki įnagiai del apdirbimo lauko, drapanos maistas, knygos — viskas tas atsirado dėka sunkiai pročiai daugelio žmonių.

Darbas gali buti dvejopas: arba darbas mūsų rankų — kuno, arba darbas mūsų galvos — protė. Bet tuodu du darbu retai kada atsiskiria nuo viens kito: prie kiekvieno darbo visados reik pirma apmislyti, kaip tą darbą pradėti arba atlikti. Tiktai pas vienus žmones daugiau turi dirbti protas, o pas kitus rankos, kas bus aiszku jai prilygšime darba daktaro, kunigo arba mokiťojaus prie darbo kalvio, artojaus.

Bet vienų rankų žmogui neužtenka del atlikimo jo darbų, ir delto jis iszrado sau visokius įnagius ir maszinas, kurie kas sykis buvo geriaus pritaikomi prie žmogaus reikalų: kirvis arba pjuklas juk nenupuolė mums isz dangaus, juos iszmislyjo toki jau žmonės, kaip ir mes, tik pirma tie pjuklai, kirviai buvo akmeniniai ir daug reikėjo iszlieti prakaito, iki kol ne atsirado žmogus, kuris pagerino sziuos įtaisus. Sziandien sunku yra

atrasti toki daigtą kurį butų galima padaryti tik savo rankomis, be jokio įnagio arba maszinos: su kartimis arba sienmedžiais žmonės atkėlė visią galą triobos, pjuklu lengvai nupjauja storiausią medį, dalgiu — žolę, kuliamomis maszinomis į trumpą časą iszkulia daug javų ir t. t.

Tai yra viens budas arba pragumas, kuriuomi žmogus palengvina savo sunkų darbą. Bet jau seniai buvo užtėmyta, kad tuli (kaip kurie) gyvuliai yra daug drutesni už žmogų ir kad jie galėtų užvaduoti žmogų ne viename darbe. Prisi-savinę sau arklių, jauti, verblindą ir kitus, ėmė vartoti juos prie laukų darbo, prie traukimo savo vežimų, neszimo daigtų ir t. t.

Bet negana da to. Seniai jau žmogus tu-rėjo užtėmyti, kad ne tik jis pats ir gyvuliai turi vieką, bet jog daug pajiegia ir negyvi daigtai. Prie jo akių nesykį vėjas iszrovė su szaknimis senus ir drutus medžius; vanduo per tvanus neszė pa-griebęs visokius daigtus, o dagi ir jo paczio triobele su visu jo lobiu. Ir žmogus ėmė ir su-naudojo vėją ir vandenį ir privertė juos tarnauti del savo gero. Ant laukų pastatė vėjinius ma-lunus, ant sriaunų upelių įtaisė malunus su di-deliais ratais, ir nuo to laiko vėjas ir vanduo turėjo sukti dideles sunkias girnas, turėjo stum-dyti tam tikrus pjuklus del pjovymo lentų ir sukti kitokias maszinas.

Per ilgus czėsus žmonės nežinojo kitokių savo tarnų, kaip tik gyvulius, vėją ir vandenį. Tik apie du szimtus metų atgal jie pažino da viena galybę — galybę garo. Kokių budu žmo-

nės apvertē garą ant savo naudos, žemiaus apsakysime.

Kaip žmonės atrado garinę masziną?

Kiekvienas iš mūsų žino, kad vandeniui verdant verčiasi iš puodo garas. Jaigu ilgai virinti vandenį, tai jis visas gali išgaruoti arba persimainyti į garą. Jaigu pridengti puodą dangeziu, tai garas veržiasi iš puodo pro šalį dangezio ir gal jį numesti.

Iš to yra aysku, kad garas turi vieką. Iš kur imasi tas viekas lengva bus suprasti, jai atsimisime, kad iš vieno vandens puodo gal pasidaryti tukstantis ir daugiaus puodų garo.

Idant žinoti, kokį vieką turi garas, mokėti bandē sulaikyti garą sunkesniais dangeziais ir uždengē vienu tarpu taip, kad garas nevaliojo pakelti dangezio — o tuo tarpų vis virino vandenį. Tas bandymas pasibaigē visai liudnai: garas, negalėdamas išsiveržti per viršų, perplėsžē puodą. Ir ne tik molinį puodą gal perplėsžti garas, bet ir storą szpižinį arba geležinį katilą, jai garo bus daug, o nebus jam kur iszeiti. Taigi matote, koks yra garo viekas.

Turējo žmonės apie tai žinoti jau nuo seniai. Bet per ilgus czēsus nė vienam neatėjo į galvą, kad garą galima apversti ant savo naudos. O juk tai visai lengvas dalykas.

Dēlei paveikslo paimkime rundiną ir augsztą katilą, kuriame viduryje bus pritaisytas kamsztis su kotu, taip kaip tai yra įtaisyta czirkszmyžoje: kamsztis tur buti be plysžio ir tur lengvai cziu-

žinėti katilę; iš viršaus bus palikta tik skylė del koto. Dabar jai mes įpilsime į katilą vandens ir iš apaczios imsime jį kaitinti, tada garas, pasidarys iš vandens, ims veržtis į visas puses ir stums kamsčių su kotu augštyti. Jai kamsztis buvo žemyn nustumtas, tai garas nuvarys jį iki paciam virszui. Kada mes paliausime kaitinę ir katilas atausz, tai garas pavirs į laszus — į vandenį. Žinoma laszelis, kaip sakėme, užims daug mažiau vietos, ne kaip garas iš to laszelio ir delto kamsztis su kotu pats nusugs žemyn — iki vandens pavirszui. Jaigu vel vandenį įkaitinti, tai vel bus tas pats: garas pakels kamsčių ir jo kotą augštyti, ir taip kamsztis galės be žmogaus vieko kilnotis po tą katilą. Jai mes prieš galo koto prikabsime koki nors daigtą, tai jį garas iszkels drauge su kotu.

Tokiu budu garas gal pakelti sunkius daigtus, sukli ratus, iszpildyti koki kitą darbą — žodžiu sakant, gali užvaduoti žmogų. Ta maszina, kaip matote, yra visai prasta, ir viską lengva yra suprasti. Tokią masziną iszmislyjo vienas Prancuzas vardu Papin'as 1690 metuose. Tokia maszina buvo mažai naudinga ir neparanki, nes reikėjo tai kaitinti vandenį, tai vel jį auszinti ir per tai daug reikėjo kuro, o kamsztis slankiojo labai palengva, bet neturint kitokios maszinos žmonės mielai ir ją vartojo per kokią 70 metų; labiausiai ji buvo iszsiplatinusi Anglijoje.

Ant galo atsirado toks žmogus, kuris taip pertaisė ir pagerino tą masziną, kad nuo to laiko ji tapė tikrai naudinga del žmogaus. Buvo tai

Jokubas Vatt'as. Gimė jis Szotlandijoje — szalyje, kuri susisiečia su Anglija. Apie Vatt'a pasakoja, kad jis da budamas vaiku buvęs labai skubrus ir akyvas: tankiai, kada jo vienmecziai draugai bėgiodavo ir loszdavo, jį užtikdavo tėvai bestovint ir bevadžiojant su lazdute po smiltis: ant smilezių jis mat ženklinęs visokias dalis maszinos. Vienu tarpu užtiko jį teta kuknioje stuksint prie verdanczio vandens puodo. — „Ka tu czia veiki?“ klausė jo senutė: „jau adyna stovi kaip stulpas, nuimi ir vel uždedi dangtį ant puodo ir žiopsai žiurėdamas į garą. Ar tau ne gėda, ar tai ne kvailysta? Imk velyk kniگا ir mokikis!“

Ir pykdama ant vaiko senutė nuėjo szalin; ji nė nemislyjo, kad tas vaikas neva tinginys, bus kartuntą dideliu ir garsiu vyru. O juk taip ir buvo.

Asztuoniolikos metų Jokubas Vatt'as nuvažiavo į Londoną, sostapilę Anglijos. Ten jis pristojo prie vieno dailidės (meisterio) kuris taisydavo ir prižiurėdavo maszinas. Prie darbo jis pasirodė labai skubriu ir akyvu, vėliaus per savo stropumą ir mokslą jis tapo inžinieriumi (tai yra jis iszmoko budavoti fabrikus, maszinas vesti ir prižiurėti darbą prie maszinų). Budamas inžinieriumi jis ėmė mislyti apie pagerinimą Papin'o maszinos.

Kaip matėme angszeziaus, garas galėjo stumdyti kamsztį tik į vieną szalį, ir delto maszina ėjo labai pamaži. Maszina Vatt'o buvo kitokia. Jo maszinoje buvo ne viens katilas, bet du.

Viename katile virždavo vandenį, o į kitą katilą leisdavo garą. Antrasis katilas buvo pailgas su kamszečiu viduryje, lyginai kaip ana musztuvas. Tokį katilą vadina gariniu cilinderiu. Garinis cilinderis buvo taip pritaisytas, kad garas galėdavo eit ar į virszų ar į apaczią kito katilo, nes vamzdis (triuba), einantis isz katilo iszsiszakodavo į dvi dali: viena eidavo į virszų, kita — į apaczią katilo. Tuodvi szakos turėjo kranus. Norint kamszti pakelt augsztyn, uždarydavo virszutinį kraną. Tada garas, negalėdamas eiti augsztyn, įėjęs į cilinderį isz apaczios, nustumdavo kamsztį augsztyn. Idant nelaukti, pakol atausz garas ir nupuls kamsztis, Vatt'as pritaisė cilinderio galuose da du kranu, idant per juos butų galima iszvaryti garą laukan. Ir delto, norint kamsztį nustumti žemyn, reikėjo tik atidaryti žemutinį kraną isz lauko ir leisti garą per augsztutinį vamzdį (triubą). Norint vel pakelti kamsztį reikė atidaryti žemutinį kraną del įėjimo garo ir augsztutinį kraną, per kurį garas galėtų but isztumtas laukan. Tokiu budu maszina galėjo eit daug greicziaus.

[Toliaus bus.]

J. Slibinas.

Kiekvienam reikia rupintis apie savo sveikata.

Sveikata yra brangiausias ir didžiausias žmogaus lobis: nuo jos priguli laimė, kurios kiekvienas žmogus jieszko ir pageidauja. Žmogus nesveikas yra tai suiręs, mažai kam vertas daigtas, yra tai sunkenybė netik del savęs, bet ir del kitų. Ne del bereikalo vienoj' senovės kunįgaiksztystėje silpnus ir nesveikus kudikius nu-

mesdavo nuo augsztos uolos ir tokiu budu pradangidavo; kaip kur pas laukinius da ir dabar užsiliko paprotys aukauti senius ant garbės dievų. Dagi mūsų prabocziai gilioje senovėje (kada da jie buvo pagonimis), sulaukę didelės senatvės ir norėdami numaldyt dievus, pats savo aukaudavo, užleisdami savo vietą drutesniems ir naudingesniems jauniems. Kaip yra brangi sveikata, parodo nuo senovės užsilikęs paprotys, pagal kurį velyjimas sveikatos yra tankiausias ir meiliausias: ar tai susiėjus, ar tai atsiskiriant, ar tai geriant visados primena sveikatą. „Sveiks druts, lik sveiks, Dieve duok sveikatą“ ir tiems paviedus žodžiai minavoja: ant kiekvieno žingsnio. Grekai, kurie labiausiai rupinosi apie sveikatą ir grožybę kuno, turėjo dagi dievaitę, vadinamą „Sveikata“ (grekiskai Higiea), kurią garbino ir godojo, kaipo dalįtoją ir globėją sveikatos.

Ir po teisybei, kas nebrangina sveikatos. Dagi didžtureziui, kuris gali pildyti visus savo norus, ir tam ligoje ēsant gyvenimas nemiela, ir jis mielai atiduotų savo visą lobį, idant tik sugražyti sveikatą. O ką-gi sznekēt apie vargszą-neturtėlį, kuris isz dienos į dieną uždirba duoną sau, o gal ir vaikams. Del jo sveikata yra duona ir gyvastis. Kada sveikas žmogus gali atneszti naudą, ligonis tik sunkina kitus. Liga delto yra tai baisi kankynė (kora) del žmonių.*) Žmogus ligustas daugiausiai ne taip ilgai gyvena ant svieta, kaip sveikas. Smertis, kaipo ligos pasekėjas, daugiausiai palieka ar tai vargą, ar tai gailestį ir didelę blėdį (iszkadą) del kitų žmonių, nes tankiausiai dabar mirszta nesulaukę senatvės. Koks-gi vargas, kada tėvas palieka naszlę, vaikus neaprupįtais ir dagi be duonos. Kiek-gi turto vargų ir rupesczių prapuola mirus mylimam sunui arba dukterei. Kiek gailesczio lieka, mirus naudingam geram darbinikui, arba mokįtam, kurį retai kas arba nieks negali užstoti. Isz to aiszku, kad ta

*) Buna atsitikimai, kad žmogus, gavęs neiszgydomą ligą, velyja pats sau atimti gyvastį, ne kaip kęst ant svieta ir sunkit kitus.

szalis, kurioje mažiau mirszta ir serga yra daug turtin-
gesnė už tą, kur daug ligonių ir daugiau mirszta. Del
to apszviestos vieszpatystės jau nuo seniai rupinasi apie
žmonių sveikatą: įsteigia ligonbuczius, duoda pinigų
ant vaistų (liekarstų), įsteigia universitetus, kur mokina
ant daktarų, didesniuose miestuose įtaiso kanalizaciją,
tai yra iszvadžioja po žeme geležines triubas, per ku-
rias iszeina isz miesto visi nuometai ir smarvė, ir
tokiu budu apszvarina miestą ir orą daro sveikesniu.
Taipo-gi rupinasi apie sveikatą fabrikuose kasyklose,
ant geležinkelių, nes nuo sveikatos tarnaujanczių pri-
guli spartumas ir pasisekimas darbo.

Jaigu žmonės randa del savęs naudą isz kitų sveika-
tos, tai juo žmogus atskiras gali suprast sveikatos naudą.
Bet ne tik apie savo laimę czion galima mislyt: reikia
atmįti, kad kiekvienas žmogus, norint jis butų turtin-
gas, turi dirbti; kas nedirba, tas atima nuo kitų duo-
nos kąsnį, tas maitinasi už kito darbą, valdo svetimą
gerą. Nustojęs sveikatos per savo praudžią, žmogus
darosi kalta prieš žmones ir Dievą; žinodamas, kiek
pikto padaro liga, žmogus, kaipo iszmingas sutvēri-
mas, turi rūpītis apie savo sveikatą, tai yra jo pareiga
(pavynastis), žmogui ir pritinka rūpītis apie sveikatą
kuno, nes kunas yra namas ir gyvenimas duszios. Se-
noviszkas priežodis sako: sveikame kune gyvena svei-
kas protas, ir yra daug paveikslų, kurie patvirtina tą
priežodį, taip antai senukas turi mažesnį protą ir dau-
giau prilygsta vaikui, ne kaip iszmingam vyrui, szil-
tinėje arba kitoje ligoje ēsant žmogus negirdi ne-
supranta mūsų — klejoja; yra isz prigimimo ligoniai,
vadinami idiotais arba beprocziais, kurie turi siaurą
kiausą ir pagal tai mažus smegenis.

Da ir del kitos priežasties reikia mums rūpītis
apie sveikatą. Paskutiniame laike retai kas abejoja,
kad silpni, ligusti tėvai turi silpnus, menkus vaikus,
kad nuo tėvų pereina dagi ligos ir blogi pa-
pratimai. Nesergėdami savo sveikatos, mes tokiu
budu liekame kaltais ir prieš savo vaikus.

Tyczia silpnūti savo kuną ir sveikatą ir pasitikēt per tai sumažinti palinkimą žmogaus prie pikto yra tai pasielgimas kvailas ir nedoras. Apie tai nēr ką nē sznekēt.

Delto kiekvienas turi rupītis apie savo sveikatą ir ją sergėti, o užmokestį už tai turēs szimteriopą.

Jurgis Szidas.

Žinios isz Lietuvos.

Viens dvaras pono Felinskio Geiszai, arti Resiainių, taip daug turėjo javų, kad dar sulig sziolei nebuvo iszkulės. Tarp daugel dienų laimingų buvo ir viena diena nelaiminga 19 (7) balandžio, nes kibirksztis uno garinios kuliamos maszinos krito ant stogo daržinės ir toji supleszkėjo po akių par porą adynų su javais ir kugiais sziaudų, nors gelbėjo ir gaisro kamanda isz Resiainių, turinti dvi cziszkinės su baczkomis ant poros arklių, o dvi po vieną arklių. Tos cziszkinės užrudijusios per ilgą nevartojimą, nes dabar nieks miesto nepadega.

Mūsų kraszte daugel yra tokių, kurie be procios norėtų pastoti turtingais: vieni apsuka keles gubernijas jieszkodami sau prilankių atsitikimų, o kiti vel tairaunas iszsiklausynėdami, kur yra žemėje pinigai ir važinėdami per kelias ir keliolika mylių ant visokių pilekalnių, milžinkapių, pinigų jieszkodami ir tai su didele baime naktimis, nes sugauti kasant ant svetimos žemės galėtų įkliuti į kalinį. Žinau kelis, kurie, jieszkodami užkastų pinigų, klausinėdami, važinėdami ir girdidami su arielka kitus, kurie lyg matė kur ten

degant pinigų — užsiskolijo ir neteko žemės. Vienas bajoras Juravicius iš Vitkunų, Sere-
džiaus par. Kauno pavieta, jieszkodamas, o neras-
damas pinigų, viską pateriojo — nes subludo. Žmonės tie norėdami iš sykio turtingais pastoti,
o vis mažiau turėdami, išsigirdo, kad kas-žin kokia
merga su vaiku ar be vaiko, tuom geriau, nes
mažiau painios, gyvenanti arti Vendžiogalos
ir Kauno žino, kur kas daros, kokioje vietoje
yra pinigai žemėje, kas anuos pakavojo, ar anie
užkeikti, ar ne. Vienam nuo Resiainių pas ją
nuovažiavus, teko būti kelias dienas, nes jinai
iš sykio negalėjo pasakyti, kur yra pinigai. Bet
paskui ką prisapnavo, tą pasakė. Ar tas žmogus
užmokėjęs burtinikei už atspėjimą atrado pinigus
kur ji užrodė — tai paskui pasirodys. Bet žino-
mas yra daigtas, kad mūsų mergos yra labai pa-
sileidusios, nes ne tikt, pasirupina vaikų, bet ir
nužudo anuos. O kad jau yra arti senatvės,
tai arba pastoja davatkomis arba burtinikems.

Iš bėdos žmonės glaudžias ne tikt prie
mergos, kaip priežodis sako, bet ir prie sznapso,
o sznapsas nepigus, taigi žmonės po daugel vietų
įtaiso prie pecziaus tokį aparatą, kad galėtų ir
duoną iszkepti ir sunaudojus garus kilanczius nuo
kepamos duonos, padaryti degtinę. Kitur vel
varo arielką vadinamą karkline todėl, kad pa-
slapta po krumus ir karklinus varo. Ar yra kur
vesele, ar pagrabas, ar krikosztinos tai tuojaus
atvėža bravarnika su bravariuku ar tai į krumus
ar į jaują, varydami sznapsą, o su juom girdydami
susėdus, idant valdžiai nepranesztų.

— Vilkijoje, Kauno pavieta, viens žmogus ejo išz laižybų, kad suvalgys kapą kiauszinių, bet jam valgant anuos, prilindo kiauszinių sulig pat virszui gerklės, taip kad jau daugiau netilpo į vidurias. Ir jis ant vietos numirė, o kada daktarai jį po smerczio mėsinėjo, atrado tik vienus kiauszinius viduriuose.

— Pas mumis kas tik turi pinigų, tas eina į Ameriką. Jaigut vienok už tuos pinigus, kurinos padeda ant kelio, nusipirktų prie vilnų karsziamas maszinas, galėtų misti gana gerai. Nes del kožnos parapijos reikia 5—6 tokių karsziamų maszinų, o kožna maszina duoda tyro pelno ant dienos 2—1½ rub., išz to gali izsmanyti, kad jau per vienus metus pati savę atvaduoja maszina. O jaigut kas įsteigtų verpema masziną, tai jau galėtų pastoti tikrai bagotu. Prie to dar kiek tai žmonės turėtų pelno, uždėdami kromus, kaip antai padarė kiti: Stakiuose, Vadžgiryje, Joniszkeliuose, Radviliszkeje, Pasvalyje, Panevėžije, Kelmėje ir t. t.

— Isz Paprusio. Kontrabantnikai džiaugias, kad dabar ant rubežiaus kvaili nės jauni maskoliai, neturėdami datirimo, nedaboja anų taip gerai, kaip seniejie. Kontrabantnikai nesza išz Prusų: szilkus, knygąs, arbatą ir kitus tavorus del židų kupczių, kurie jiems moka po 2 rub. nuo pudo už perneszimą. Yra ir tokie vyrai, ką gal paneszti 100 svarų, (2½ pudo), bet paprastinai nesza tik po pudą (40 svarų).

Aitvaras.

Žinios iš visur.

Kiekvienas iš jūsų, mieli skaitytojai žino, kiek katrie javai išduoda, ir kad tai priguli nuo sėklos, dirvos oro ir darbo žmogaus. Bet gal ne vienas norėtų žinoti, kiek galėtų išduoti vienas grudas, jaigu viskas, nuo ko priguli brandumas, būtų kaip reik parupita. Užtai du mokytu prancuzu sumislyjo padaryti datyrimą. Iszrinko kelis kuogeriausius grūdus kviečių, pritaisė kuogeriausiai žemę, pasodino juos ir augino ir prižiūrėjo kaip reikalauja mokslas. Sžiaudai isz-
augo, kaip karklai, augšezio 1 metras ir 56 centimetrai (t. y. su virszum 5 pėdos); bet varpa iszakojo ant 82 mažesnių varpų, o kiekviena isz jų turėjo po 40 grūdų, taip kad kiekvienas grudas atneszė 3280 grūdų; o grūdai ir gražus ir dideli: vaisius vieno grudo sveria 164 gramus (beveik pusę svaro). — Pradėjus sznekėti apie grūdus, turiu dą papasakoti apie jį vieną dalyką ir labai dyviną. Ot tai vienas vokietys, tur but neturėdamas ką veikt, susimislyjo raszyt ant rugio grudo; bet ne tai dyvai, kad jis raszė, ale, kad ant vieno rugio grudo paraszė visą 45 psalmę Dovid, kuriame yra 391 litera. Ir pasakoją, jog turintiejie geras akys, gal lengvai tą jo rasztą skaityti. Vienok delto nereikia tokių akių, kokias turi anas Anglijoj' darbinikas, kuris adatoms bulis (skyles) kala. Buvo tai taip: Neseniai karalienė Rumunų važinėjo po Angliją ir užėjo į pabirką adatų, ir kada ji priėjo prie ano darbiniko, jis papraszė jos, kad jam duotų savo

plauką. Karalienė, nors nežinojo, ką jis su juo-
veiks, vienok davė. Darbinikas padėjo plauką
ant savo maszinos ir iszdurė jame skylutę, bet
tokią, kad nieks isz aplink stovinczių negalėjo
jos įžiurėti, o jis vienok ne tikt įžiurėjo, bet ir
įverė į tą skylutę plonytį szilko siulą. Tai tikt
tur but geras turi akis. — Tikrai visi pažįsta tą
nedaile varlę, kurios vardas pamatinė, arba re-
peczkė, arba tiesiog rupužė (teisybė, kad nedailus
žodis, ale kas kalts, kad jos toks vardas). Ta
tai varlė, nors ir nedaili, bet, įpacz del daržų
yra labai naudinga, nes renka nuo lapų visokias
blėdingas kirmėles ir vabalus; taip kad Prusuose
nekurie užlaikytojai daržų jas net perka. Vienok
neperseniai pasirodė, kad repeczkė yra dideliu
neprietelium biczių. Viens mokėtas prancuzas ne-
kurį vakarą užtėmyjo repeczkę tupinczią ant
kraszto lentutės, kuri yra prie avilio langelio;
priėjęs artyn, pamatė, jog ji ryja vieną po kitai
bites, grįztanczias ant nakties į avilį. Žiurėjo jis
ant jos pusantros adynos ir ji vis neparstojo
ėdus biczių. Ant galo jam pagailo nelaimingų
bitelių, užmuszė repeczkę ir iszdarinėjęs rado jos
pilve daugybę biczių. Del persitikrinimo, ar ir
kitos repeczkės ėda bites, tas prancuzas pagavo
da kelioliką jų szokinėjanczių apie avilius ir isz-
darinėjęs rado visose bites. Tėmyjo jis paskui
tą dalyką visą vasarą ir tankiai matydavo re-
peczkes, kurios prisitaikę ryjo bites ar tai iszle-
kenczias isz avilio ar tai į jį grįztanczias. Isz
to matyti, jog repeczkės daro tikras medžiokles
ant biczių. Delto ir bitinikai turi apsižiurėti apie

savo avilius ir pasirupiti kaip nors savo bitutes nuo repeczkių apginti. O gal mus lietuviszkos rupužės nėra tokios piktos; bet man rodo, kad ir joms nelabai galima iszsitikėti. — Kiekvienas beveik nusiskynęs gruszę ar obuolį, pirm neg jį pradės valgyt, nors delnu jį nuszluosto; ir gerai daro, bet tai da labai mažai, nes daktaras F. Schnirer liepia labai atsargiai apseiti su vaisiais, ipacz apdulkėjusiais. Pasirodo, kad dulkės, grybukai ir samanelės beveik neįžiuromos, auganczios ant vaisiaus skuros, turi savyje nuodus (trucizną). Dakt. Schnirer nuplovė vynvuoges ir tą vandenį užpylė po skura mariu kiaulelems, ir tos tuojaus gavo sausligę. Užtai tas daktaras rodyja visada priesz valgymą gerai numazgoti visokius vaisius, arba geriausiai juos nulupti, nors tie vaisiai būtų tik ką nuo medžio nuskinti. — Ne vienas ukinėkas bėdavoja ir skundžiasi, kad turi didelę szejmyną; o vienok yra žmonės, kurie turi tokias szejmynas, kad turtingiausias mūsų ukinėkas neiszmaitytu jos ir poros dienų, — ir nebėdavoja. Taip neseniai atvažiavo į Iszpaniją isz Amerikos senis, turintys 94 metus ir atsivežė visą savo szejmyną: 16 dukterų, 23 sunus, 34 anukės, 47 anukai, 45 praanukės, 39 praanukai ir 3 prapraanukai; prietam 72 žentai ir marcizios iszviso 279 asabos. — Ant galo labai del ukinėkų svarbi žinia. Kiek tai isz priežasties sziaudinių stogų sudega triobų; ipacz pas mus Lietuvoje, kur sodžiuose taip augsztai triobos stovi; o stogus dengti ne sziaudais retai kas gali, nes labai brangu. Užtat daugelis bandė padaryti

tokį stogą, kuris butų ir pigus ir nedegtų. Ik-szioliai bandimai nelabai sekėsi, nes sunku tuodu abu dalyku sykiu atsiekti. Dabar, kaip raszo gazietos, ponui Uderskui Galicijoje pasisekė tokį stogą padaryti. Žinoma, jog sziaudai, gerai suspausti nedega, bet tikt apsvyla ir užgesta. Delto p. Uderskis sumislyjo daryt stogus isz gerai suspaustų sziaudų; jis paprastus ruginius sziaudus drucziai supina dratais, tai kad padaro isz jų gana dideles paklodes, kurias ir tiesia ant lotų. Stogas toks yra trissyk lengvesnis už paprastąjį sziaudinį, nes daug plonesnis (nuo 1 $\frac{1}{4}$ iki 2 colių); prietam ir ilgiau laiko, nes drucziai dratais supėtas nesiduoda nė vėjui apdraskyti, nė taip greit puva; ir yra daug pigesnis, nes nors dratas cininis (kuris nerudyja) ir kasztuoja, bet užtai beveik trissyk mažiau reikia sziaudų. Padarė tokį stogą, bandė jį degti, bet liepsna suvis jo neėmė; paskui aptarszė jį palaidais sziaudais ir uždegė; palaidiejie sziaudai sudegė, o stogas tikt apsvilo pavirsiu. Vertėtų, kad kas ir pas mus jį iszbandytų ir iszmokytų musų ukinjkus tokį stogą daryti. *Mozuras.*

Polotika.

Bulgarija. Kaip žinome, Bulgarija po atsiliuosavimui nuo Turkų pateko į nagus savo atliuosuotojų Maskolių. Bulgarai tuojaus pajuto, kaip smagu yra buti po valdzia Maskolių ir pasiskubino nuo jų atsikratyti. Maskoliai niekaip negali užmirshti, kad toks geras kąsnelis jiems isz nagų iszsprudo, ir rupinasi kaip galint vel ją į savo rankas paimti. Dabar Bulgarijoje karalauja kunigaikstis Ferdinandas Koburgiskis, atsiustas

Austrijos, bet jis tik karaliauja, o viską valdo ministeris jo Stambulovas, vyras, gerai suprantantis reikalus savo tėvynės. Maskoliai, žinoma, jo baisiai nekenczia; turi jie Bulgarijoje tam tikrus agentus, kurie, kur papirkimu kur gražumu, prisznea neiszmintingus gyventojus reikalauti susivienijimo su Maskolija. Pernai buvo suszaudytas majoras Panica, draugs Maskolių, kuris norėjo kunigaikštį nužudyti. Perėjusį mėnesį viens beprotis sumislino Stambulovą užszauti, bet nepasisekė; vietoje Stambulovo užszove einantį drauge su juom jo pagalbininką Belczevą. Piktadėjų negal sujieszkoti, jiems tur but pasisekė isz Bulgarijos iszbėgti.

Amerika ir Italija. Italija su suvienytomis Valstijomis sziaurinėš Amerikos susipyko, ir sztai už ką. Mieste Naujame Orlėane (suvienytose Valstijose) jau isz seno buvo garsi partija žmogžudžių, kuri „Maria“ vadinosi. Žudė ir plėszė, kiek tik galėjo. Kartą policijai pasisekė keletą prie jos prigulinczių pagauti, bet tai jai dovanai neperėjo; draugai žmogžudžių užszovė perdetinį, policijos, o sudas negalėjo kaip priguli suimtus žmogžudžius sudyti, nes darodymų mažai buvo. Gyventojai miesto baisiai įnirszo, įpacz, kad dar pakilo sznekos, buk žmogžudžiai papirkę sudžias; padarė susirinkimą, ant kurio nutarta buvo eiti visiems, įsiveržti į kalinį ir patiems padaryti sudą. Taip ir padarė: keli tukstancziai vyrų įsiveržė į kalinį ir užmuszė 11, sėdinczių ten žmonių. Daugumas isz jų buvo Italai, o keletas visai nekalti buvo, nes prie „Marijos“ neprigulėjo. Szitas atsitikimas ir yra priežastis nesutikimo. Italijos vyriausybė, dažinojus apie tai, pareikalavo idant vyriausybė Suvienytų Valstijų asztriai pakorotų tuos, kurie dryso pats tokį sudą daryti, ir jų vientauczius iszmuszti, pareikalavo taipgi kad uv. Valstijos duotų pinigų ant užsilaikymo szeimynoms tų Italų, kurie be jokio sudo buvo užmuszti. Amerikonai nelabai nori tuos reikalavimus iszpildyti, o Italija už tai supyko ir liepė savo pasiuntiniui iszvažiuoti isz Suv. Valstijų. Mat, visos valstijos turi viena pas kitą savo pasiuntinius, per kurių rankas eina visoki klausymai, pakilusieji tarpu

valstijų. Valstijoms susipykus, kiekviena savo pasiuntinius namo parsaukia, ir tuom parodo, kad jokių reikalų su ta valstija turėti nenori.

Anglija ir Prancuzija. Sala Niufaundlend (netoli sziaurines Amerikos) priguli Anglijai, o Prancusai isz seno turi tiesą žvejoti jos pakrasčiuose. Tai žinoma nepatinka gyventojams tos salos; jie reikalauja nuo Anglijos, idant ji kaip nors padarytų, kad Prancuzai nežvejetų jų pakrasčiuose. Taigi Anglija dabar nežino ką daryti. Neiszpyldyti reikalavimų gyventojų Niufaundlendo negalima, nes jie ir be to nelabai nori Anglijai prigulėti, kaip ir gyventojai Kanados, jie verčiau norėtų prisidėti prie Suv. Valstijų, o paskui, tai da labiaus nekęs Anglijos. Isz kitos vėl pusės nelengva ir su Prancuzais ką nors padaryti, dovanai jie juk neatsisakys. Ką czia daryti? Ant galo sutiko atiduoti tą klausymą ant sudo vyrų iszrinktų nuo abiejų pusių. Anglija ir Prancuzija siunczia nuo savęs kiekviena po du vyrų, o da tris iszrenka isz kitų tautų. Iszrinktas viens professorius Peterburgo universiteto, viens mokytos Norvegas ir pasiuntinys Szveicarijos Belgijoje. Kaip jie apsudys, taip ir turi buti. Anksciaus isz tokių niekų vaina pakildavo, o dabar jau to nereikia; ateis laikas kada visai nereiks vainos, visoki nesutikimai bus sudų iszriszami. Dieve, duok, kad greicziaus tie laikai ateitų.

Italija. Ant Afrikos dabar atkreiptos akys visu Europos valstijų. Kas tik gali, skubinasi gabalėlį žemės prisaviti. Bet ant nelaimės Europiečiai nelabai gražiai elgiasi su vietiniais gyventojais. Taip daro Anglai, taip daro Vokiečiai, kaip pasirodo daro ir Italai. Pasirodė, kad Italijos urėdinikai Abesinijoje elgėsi kaip žmogdžudžiai. Kaip tik dažinodavo, kad kas isz gyventojų turi daug pinigų, tuojaus apskųsdavo, apsudydavo ant smerties, o pinigus jų sav pasiimdavo. Italijos vyriausybė dažinojus apie tai, paliepė tuos geradėjus sugaudyti ir sudyti. Viens isz paimtų sako pripažinęs buk į 800 žmonių tokiu budu buvo nužudyta.

Turgavietēs.

Prekēs javu buvo:

Kviecziai: New-Yorke 117—129, Londone 11 $\frac{1}{3}$ —130, Marsyljoje 118—126 $\frac{1}{2}$, Berlyne 123 $\frac{1}{2}$, Karaliaucziuje 121—128 $\frac{1}{2}$, Odessoje 98—114 kp. už puđą; Varszavoje 750—835 kp. už kartį.

Rugiai: Londone 97, Berlyne 95 $\frac{1}{2}$, Karaliaucziuje 91 $\frac{1}{2}$, Rygoje 88—95, Liepojuje 89 Odessoje 74—77 kp. už puđą; Varszavoje 525—557 $\frac{1}{2}$ kp. už kartį.

Avižos: Londone 86—110, Marsyljoje 86 $\frac{1}{2}$, Berlyne 84 $\frac{1}{2}$ —87 $\frac{1}{2}$, Karaliaucziuje 80, Rygoje 73—81, Liepojuje 72—81, Odessoje 62—70 kp. už puđą; Varszavoje 225—315 kp. už kartį.

Miežiai: Londone 89 $\frac{1}{2}$ —90, Marsyljoje 82 $\frac{1}{2}$, Berlyne 83 $\frac{1}{2}$ —92, Karaliaucziuje 80 $\frac{1}{2}$, Rygoje 72—77, Liepojuje 74—80, Odessoje 66—70 kp. už puđą; Varszavoje 420—500 kp. už kartį.

Žirniai: Rygoje 116—119, Liepojuje 111—115 kap. už puđą.

Sėmenys: Rygoje 134—140, Liepojuje 131—132 kap. už puđą.

Turgaus prekė Tilžėje ir Klaipėdoje.

Už 100 svarų:

Tilžėje: Kviečiai 10 mark 60 fen., rugiai 8.59—8.70, miežiai 7.20—7.50, avižos 7.80—8.20, žirniai balt. 8.30—8.50, žirniai rain. 8.30—8.80, sėmenys (už naujajį šepelį) 10—11 mk.

Klaipėdoje: (už naujajį šepelį) kviečiai 8.60—9.00, rugiai 7.50—7.80, miežiai 5.50—5.80, avižos 4.20—4.50, žirniai balt. 7—7.50, žirniai rain. 7—7.50 mk.

Prekia svetimų pinigų: angliszkas funt sterling 8 rs. 78 kp., vokiszkas markė 41.56 kp., francuziszkas frankas 33.57 kp., Austrijos guldens 73.00 kp., Amerikos dolars 1 rs. 75—76 kp. Parubežiuose Prusų už popierinį rublį mokėjo po 2 mk. 38—40 fenigų. Auksinis pusimperijolis 6 rs. 75 kp. rublis sidabrinis 1 rs. 03 kp. mainant ant popierinių; rublis popierinis 74.07 kp. mainant ant aukso.

Italpa: Apie Lietuvių iszeivystę, P. Liutas. — Vaitiekus Smaigas, V. K. — Lietuvos istorija, Lietuvos vaikas. — Perkunija, M. V. — Apie Bausmes, P. Liutas. — Maszinos ir geležinkeliai, J. Slibinas. — Kiekvienam reikia rupītis apie savo sveikatą, Jurgis Szidasas. — Žinios isz Lietuvos, Aitvaras. — Žinios isz visur, Mozuras. — Politika, Dr. — Turgavietės.

Atsakantis rėdytojis: Martynas Jankus, Bitėnuose per Lompėnus.
Spausdītą pas Martyną Jankų, Tilžėje.